

smlčeti Průdům: česká rubrika jest velmi mdlá a slabá, bez barvy a odvážného, jasného pohledu na české věci kulturní, většinou jen jakási mosaika drobných časových zpráv a noticek. A přece jsou v českém kulturním světě lidé a věci, jež by nemělo mladé Slovensko míjet mlčky — na svůj prospěch.

Otokar Fischer: Království světa

Lyrická knížka p. Fischerova posud sice jen napovídá, ale nápovědi ty skytají pohled v intensivní vnitřní život, jemuž skepse a cynism jsou jen formou odboje a zvláštním způsobem, jakým se domáhá autor kladných hodnot a postuluje je. Jsou místa v knížce p. Fischerově, v nichž vše to zhluboka a v nichž vyvážené slovo nese jízvy jako ze zápasu, — místa mně nejsympatičtější. Jen výjimečně má básnické slovo p. Fischerovo účel dekorační; většinou jest exponentem dramatického boje a tragického zápasu a nese na sobě ráz vnitřní nutnosti a tím první podmínky stylovosti. Pan Fischer zřejmě touží sevřítí nejtěsnějším objetím vrcholný dramatický stav vnitřního napětí nebo přelomu, a neleká se někdy proto ani násilností ani nejasností. Snad bylo by možno z většího odstupu vytěžiti umělecky z procesu více, vyzískati z něho bohatší a vyšší možnosti výhledové a tím i klidnější a kladnější prvky stylové — ale i způsob p. Fischerův má své kouzlo, jako je má každé nebezpečí. Zřejmý sensualism p. autorův není epikurejský, nýbrž má patrné rysy dynamiky i heroismu a v posledních číslech knihy nalézá si pro své kladné naděje a jistoty výraz často velmi zhuštěný, vykvašený a ryzí. Není mně možno minouti mlčky z těchto básní na př. „*Evangelium*“, v němž došly vnitřní jistoty autorovy formy snad nejtýpnější a nejprůhlednější, která má z horských křišťálů i tvrdost i mihotavou záři i uzavřenou přisnost a zákonnost:

Zrozená k velkému štěstí! svou vůli, svůj cit
v oku mi rozsvět a zázraku půli máš mít.
Blaženým ostrovům v tajemnou dáli pojd' vstříc,
z milosti vlastní se staneme králi — a víc.

Zde pokryly se dokonale melodika lyrická i logika dramatická a stvořily báseň, která má naději přežít mnohé, co vystupuje dnes s nároky mnohem většími. A jsou ještě jiná čísla v knize — „*Píseň života*“, „*Nad Sils Maria*“ na příklad — v nichž vnitřní hrdość a síla v dobrém smyslu slova moderní roztavila se a přelila se beze zlomků ve vnitřní melodii básnickou. Zde jsou tóny, které nezazněly posud před p. Fischerem v moderní lyrice české v této bojovné kráse a epigramatické zhuštěnosti, a za ně budiž mu náš dík.

Laurent Evrard †

7. února zemřela v Paříži po dlouhém utrpení jedna z největších spisovatelek francouzských, celý duch a celý umělec, hraběnka Isabella de La Baume, která psala pod mužským a občanským pseudonymem Vavřince Evrarda a úmyslně stranila se vši literární veřejnosti. Smrt její přešla nepovšimnuta i našimi oficiál-

ními literárními frankofily, jako uniklo jim její dílo, poněvadž v něm nebylo nic vnějškově efektního, nic mělkého a koketujícího s populárními instinkty a předsudky: a taková díla u nás „*graeca sunt, non leguntur*“. Před více než desetiletím debutovala pí de La Baume u Vaniera sbírkou veršů *Fables et chansons*, verši často velmi prostými, ale celé přísne mužné krásy a velkého umění. Kniha padla náhodou do rukou Rémymu de Gourmont, který objevil v ní několik básní, jež jej uvedly v úžas svou dokonalostí; i dnes po letech vidí v nich arcidíla. Gourmont dopsal autorovi a odpověděla mu hraběnka de La Baume. Vzniklo z toho přátelství trvajícím až do smrti. Verše její, píše de Gourmont, nemají nic ženského v nedobrém smyslu slova; není veršů méně pudrovaných, méně nvyých, méně nepevných; jsou naopak tvrdé a sevřené a diktovány vůlí. „Její znalost francouzského jazyka, jeho pramenů, jeho tajemství byla velmi velká, a zajímaly ji všechny otázky stylové a gramatické, jak se sluší na pravého básníka, v němž dříme vždy gramatik.“ Vrcholná její díla jsou napsána prózou: je to *Une leçon de la vie* a *Le danger*. Jsou to knihy odvážného, nebojácného pohledu do ukrytého tragismu všedního života; knihy vnějškem klidné, knihy vůle ovládnutí var ilusi i vášni životních. „Všude cítíš znak silné vůle, která vyměřila si svůj úkol a která jej naplňuje. Zdá se, že v jejím okolí nemilovali knih, které nezdály se odpovídati jejímu charakteru; odhadovali je i ji jako romaneskní. Četli je nepochybně špatně; znali ji špatně. Chápala romanesknost, nežila jí, nesnila jí. Nebylo knih, nebylo žen větší rovnováhy. Jediné výstřednosti její byly upřílišené důkazy přátelství.“ Paradox ironie životní málokdy byl vynesena na světlo z temných vod skutečnosti a vtělena v křišťál uměleckého díla cejeji, s menší ztrátou svého tajemství než zde. Gourmont vypravuje, že v nedávném hlasování, které uspořádal jakýsi deník pařížský o ženách, jež by zasluhovaly seděti v Akademii, ani jednou nevyskytlo se jméno hraběnky de La Baume píšíci jako Vavřinec Evrard. A dodává: „Jest třeba, aby nejlepší lidé zůstali neznámí. Nejlepší náležejí jen nejlepším.“ Proto neradím nikomu, aby nám přeložil něco z Vavřince Evrarda. Ale padnou-li snad náhodou tyto řádky do rukou někomu, kdo čte dobře francouzsky a má náhodou vedle toho i literární kulturu, přečti si *Životní lekci* nebo *Nebezpečí*. A nemluv o nich pak nikomu, nepřijíej jich nikomu, ukryj je, bydlíš-li na venku, pod kořen starého stromu.

Topičův salon

vystavuje v poslední době *Josefa Mánesa*, ovšem jen zcela fragmentárně a náhodně: několik akvarelů a maleb, skizy a kresby. Mimo jiné jest tu vystaveno dílo mladí Mánesova Laura a Petrarca, kterým jest se těžko nadchnout: pravá suchá školská práce; dále *Léto* a *Švadlena*, které jsou nejlepší barevní Mánesové, ale nepodávají přesto víc než kultivovanou malbu tehdejšího evropského západu. V kresbách objevuje se Mánes jako mistr rozkošné, ale místy trochu nasládlé kantilény liniové. V akvarelech i jinde jest vidět, jak didaktičnost, kterou si vynucovala na něm jeho doba a nízká kulturní i umělecká úroveň tehdejšího českého veřejného života, jej zatížila ve vzletu čistě výtvarném. Že dílo Mánesovo zůstalo vnitřně torsem při všem svém rozsahu a při vši své mnohostrannosti, jest patrné i z těchto vystavených zlomků a není pochyby, že vina toho leží těžce na českém

prostředí. Ostatně budme klidni: jsme synové svých otců, a dnes žít Mánes, opakoval by se případ jeho znova, třebaš v jiné variantě. Čech uspokojil plně své svědomí teprve ve chvíli, kdy se přesvědčil, že plnou uměleckou skutečnost zmrzačil a dal za podnož některé dokonale absurdní a dokonale didaktické časové nebo novinářské frázi. Bylo, jest, a zdá se, bude. Tato drobná a nahodilá výstava není ovšem způsobila, aby byla východiskem pro revisi dnešních běžných soudů o Mánesovi, ale přece tomu, kdo umí umělecky zírat a myslit, napovídá dost a dost o zabanbučícím nedorozumění, kterým bude se jevit jednou příštímu kulturnímu a estetickému historikovi umělecký osud Josefa Mánesa v Čechách.

Karl Kraus,

videňský satirik velkého stylu a opravdové duševní cudnosti, četl 15. března v sále hotelu Central některé ze svých prací ne s theatrální, ale s dramatickou vervou. Kraus trpěl mnoho Vídní, jejími feuilletonními manýrami, její nečistotou a neslušností ve věcech duševních — všeho toho trpké stopy bylo cítiti v jeho pracích, z nichž nejvýše stála stať „Heine und die Folgen“. To je kus veliké kritiky očištné, žhavý pohled třídicí, vržený na věci velmi zmatené, jež chrání moderní sentimentalita před čestným a definitivním zúčtováním. Kraus odlišil neomylně v lyriku Heinovi zrno od plev — zrno nalezl až v básních psaných těsně před smrtí, v „Romanceru“ a „Lazarovi“ — a postavil jeho salopní prózu žurnalistickou a jeho polemické polovičitosti a pozérsky natřené banálnosti tam, kam náležejí: mezi moderní narkotika velmi pochybného složení a ještě pochybnějšího účinku.

Pan Horký přeje si diskusi!

Nastojte: diskusi. Nevěřil bych tomu po obsahu jeho článku, ale p. Horký napsal nad něj zřetelně: diskuse. Tedy diskuse! Jak rozumí autor Intimních veršů! tomuto pojmu, poznáš hned po začátku: zahajuje svou „diskusi“ kupou lží a urážek. Nadával prý jsem léta v Novině každému, s kým jsem se rozešel, a když to bylo okaté, dával prý jsem lidem sobě nepříjemným vynadat podle svých instrukcí a pokynů pí Benešovou a p. prof. Šimkem. K tomu jen slovo poznámky: to je lež nad lež a „diskusní“ způsob literárního apače. *Nikdy* nedával jsem instrukcí *nikomu* a nejméně pí Benešové nebo p. Šimkovi, v nichž ctím celé literární osobnosti, jimž přál jsem proto vždy plnou volnost kritického soudu i slova a od nichž tiskl jsem i leccos, s čím jsem nesouhlasil, — protože literární revue není mně kasárnou, nýbrž forem myslivých a tvořivých lidí. Urážka, kterou tu metá po mně a po dvou celých lidech a literátech p. Horký, jest prostě lež a pomluva, jichž jest schopen jen člověk duševně ubohý a jež padají zpět na tvář toho, kdo je pronesl.

Já jsem demonstroval řadou citátů přímo *na těle* veršů p. Horkého v 8. sešitě jeho umělecké, básnické i jazykové zrůdy a choroby. Čekal jsem tedy, že p. Horký ukáže mně, že to *nejso*u zrůdnosti, že jsem nepochopil jejich zákonnosti, logiky, smyslu — slovem, že jich *obhájí*. Ale to jest žádat cosi, co jde nad rozum a soudnost

p. Horkého. Pan Horký je český literární gentleman, o němž psal již Havlíček, jak se léčí ze svých literárních bolestí: přilož si na ránu hrst vlasů recensentových nebo jeho přítele. To je „diskusní“ metoda p. Horkého. A v Čechách velmi osvědčená. Noblesa p. Horkého jest cosi, co nemá dna. Vyškubne čtyři verše z p. St. Cyliaka a nazve je — té duchaplnosti! — „Nilpferdsbrücke“. A srdci mužovu se ulevilo!

Ale, milý pane, nepodceňujte tolik svých čtenářů. Jak kdyby se nalezl náhodou mezi nimi někdo, kdo by si řekl: Dejme tomu, že verše toho p. Cyliaka jsou špatné (nemyslím toho, píši jen: dejme tomu), co to dokazuje o *verších Karla Horkého*? Nečtíte absurdnosti takové „diskusní“ metody? Dejme tomu (píši jen: dejme tomu — sám toho nemyslím), že p. Karel Híkl píše temně nebo mátožně, — stává-li se tím již verše Karla Horkého dobré?

Nebo čekáte snad, že mne svedete k stejné ubožácké revanši a že budu lovit z Vaší Stopy nejasnosti a nehoráznosti Vaše nebo Vašich spolupracovníků? Budte kliden: Vaše „diskusní“ metoda jest cosi, co přenechávám rád jejimu osvědčenému vynálezci.

Asi před osmnácti lety, když jsem napsal první kritiky, chtěl je sesměšňovat p. Ignát Herrmann tím, že vytrhoval z nich jednotlivé termíny a tropil si z nich šašky jako z výplodů zpraženého kantorského mozku à la prof. Hron. Tuto „diskusní“ metodu obnovil dnes *po osmnácti letech* p. Karel Horký. Je to již duch tak geniálně vynalézavý. Jenže — a na to pozor, p. Karle Horký — p. Ignát Herrmann byl o poznáníčko poctivější: nevymýšlel si těch termínů a nelhal tedy jako Vy, vzácný vynálezce nové „diskusní“ metody. Neboť slovo jako „stylová krajnost“ a „volnoduchaři“ *není* v mém slovníku. Já píši zcela jasně na př. na 252. stránce Noviny, 2. sloupec: „Pohádkou znělo by to našim geniálníkům a *t. zv. volným duchům*“ — tedy žádným „volnoduchařům“, jak si vyhlal náš poctiveček. A ještě poznámku: již před osmnácti roky nalezli se v Čechách lidé, kteří soudili, že „diskusní“ metoda p. Herrmannova jest ubohý nevkus a žalostný úpadek duševní. Doufejme, že lidé ti nevymřeli za 18 let. —

Pan Horký pozoruje s bolestí, že se valí na náš národ jakási strašná neřest v podobě „*nové kritické školy*“, která znásilňuje jakými mystickými čtverci, obdélníky a dokonce kosočtverci (to je zase kaprálský vtíp jemnocitného autora „Kyrysnic“!) zdravé české cítění a myšlení, zdravý český jazyk¹. Jsou dnes novotářští kritikové, kterým nic není lidský cit a všecko forma, styl, šroubované násilí. Taková pekelná chasa rozmohla se v Čechách. Nedovede pochopit, že p. Horký při svých verších také něco cítil, a žádá na něm, aby „už i *ten* cit odložil“.

„Už i *ten* cit.“ Podtrhl jsem si ta slova. *Ten* cit, *ten* lid, *to* srdce — tak psávalo se v Čechách před čtyřiceti a třiceti lety, když někdo si chtěl zasentimentálníčit a zapózovat. Tehdejší úvodníky Národních listů přetékaají zrovna „*tím* citem“, „*tím* lidem“, „*tou* duší“. Dnes však každému poctivému uchu českému zní „už i *ten* cit“ odporně jako duševní neudnost. Jaká podivná věc, řekl jistý skromný myslitel, že špatní básníci vymlouvají se vždycky na cit, jako zločinci na dobrý úmysl.

1 - Jaké právo má p. Horký rozhodovat o tom, co je zdravý český jazyk, dokázal i v tomto článku několikrát. Na př. „*kyžzenou* literární tribunou“ (18). Kyžzený! Dnes musí kvartán vědět, že je to jazyková nestvůra.